

***SOCIAL RESPONSIBILITY BETWEEN GOVERNAMENTALITY AND
RESPONSIBILIZATION, A BIOPOLITICAL PERSPECTIVE***

Octavia Domide
PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This article examines the concept of social responsibility and describes its tendencies nowadays. Social responsibility is a notion that is globally applied and it is significant to reveal why it is that important for governments, business sectors and for the civil society.

Research into the reasons for governments' involvement in social responsible policies has highlighted that national political and economic institutions regard these public policies as a way for them and other non-state actors to develop programs and actions specific to welfare development. But in order to achieve that welfare appear some mechanisms, such as responsabilization, which aims that all the actors to be part of the social action.

We will focus our research on social responsibility from the perspective of biopolitical studies, from the perspective of governamentality.

Keywords: social responsibility, responsabilization, biopolitics, Foucault, governamentality

Introducere

Responsabilitatea socială este deja unul dintre conceptele care s-au răspândit rapid la nivel global. Nu este un proces nou, însă evoluția și impactul pe care îl creează nu sunt de neglijat. Aceste lucruri sunt mai observabile atunci când ne referim la societate și la tendințele ce apar în cadrul acesteia, orice schimbare care reușește să își pună amprenta asupra indivizilor, trebuie luată în considerare și analizată ca atare pentru a-i urmări impactul. Înțelegem, astfel, că orice problemă, orice fenomen care are efecte asupra ființelor umane și se răsfrânge asupra unei mase de indivizi face parte din problematica societății și este adusă în atenția instituțiilor, care se ocupă de administrarea vieții umane în diferitele ei forme de organizare.

Foucault aduce în discuție câteva chestiuni pentru a analiza viața societății și, de asemenea, elementele ce sunt definitorii pentru aceasta și care o modifică, dar și în ce măsură. Așadar, toate acele procese și fenomene (natalitatea, mortalitatea, longevitatea, sănătatea, igienă, rase etc.), fie ele universale sau accidentale, care sunt în legătură cu diferite probleme economice sau politice din societate formează un ansamblu pe care îl prezentăm sub denumirea de biopolitică. Pe parcursul evoluției societăților umane, apar diverse probleme ce țin în special de câmpul muncii, dar și de mediu natural, acolo unde indivizii nu se pot descurca singuri, iar intervenția unui factor extern, a unei forțe de decizie este vitală. Apar, deci, mecanisme, mai raționale, prin care fenomenele colective se derulează mai organizat și se adresează tuturor indivizilor.¹

”Problema orașului”, cum o numește Foucault, se concretizează prin practicile prin care se intervine în toate fenomenele de ordin biologic sau de mediu, ale actorului colectiv, pe care îl regăsim sub denumirea de ”populație”; ”biopolitica se ocupă de populație, iar populația ca problemă politică, ca problemă în același timp științifică și politică, ca problemă biologică și ca problemă de putere.”² Astfel, observăm cum ceea ce se întâmplă în sânul populației organizată ca oraș, stat, sau chiar la nivel mai mare, între state, cum orice fenomen ale cărui

¹ Michel Foucault, *Trebuie să apărăm societatea*, Cluj, Editura Idea Design&Print, 2009, pp. 192-193.

² *Ibidem*, p.193.

efecte economice și politice vizează masa indivizilor intră în atenția noastră cu privire la analiza proceselor ce au loc într-o societate și cum acestea trebuie administrate pentru bunăstarea și binele comun. Măsurile ce trebuie luate pentru întreținerea vieții umane le putem menționa ca mecanisme de reglare, ce vin să fixeze un echilibru și să optimizeze starea populației. Ne lovim, însă, de modul în care aceste acțiuni sunt hotărâte și implementate.

La nivelul statului, la nivelul unei societăți, intervin actorii ce au ca atribuții gestionarea politicilor interne. Cu alte cuvinte, ne referim la guvernarea asupra indivizilor prin totalitatea de instrumente de care se dispune și intervenția cu acestea, acolo unde este cazul. Dacă ”ceea ce are de făcut guvernarea este să se identifice cu necesitatea de a fi a statului”³, înseamnă că trebuie să se identifice cu nevoile cetățenilor și să guverneze respectând ”un anumit număr de principii și de reguli care transcend sau domină statul, care sunt exterioare față de el... trebuie să respecte legi divine, morale, naturale, adică tot atâtea legi care nu sunt nici omogene, nici intrinseci propriu-zis statului”⁴.

Astfel, ajungând mai aproape de ceea ce ne interesează pe noi în acest studiu, observăm că noțiunea de ”biopolitică” este considerată drept o ”raționalizare a problemelor puse practicii guvernamentale de fenomenele specifice unui ansamblu de ființe umane constituite într-o populație”⁵. Problemele populației sunt actuale, regăsite în orice societate (sănătate, igienă, natalitate, longevitate etc.). Prin urmare, în cadrul procesului de guvernare, societatea trebuie să fie condiția și țelul pentru care se guvernează și să se regăsească în centrul scopurilor urmărite.

Ne punem întrebarea de ce trebuie și cum trebuie să intervină guvernele în cadrul unui stat, mai exact în cadrul societății civile. Ludwig Erhard afirma că doar ”un stat care recunoaște libertatea economică și care, prin urmare, lasă loc libertăților și responsabilităților indivizilor poate să vorbească în numele poporului”⁶, iar W. Eucken consideră că un guvern trebuie să intervină prin acțiuni reglative asupra proceselor economice, atunci când se cere această intervenție.⁷ Prin urmare, în cadrul unui stat, guvernului i se cere să intervină pentru reglementarea situațiilor excepționale care pot să aibă repercusiuni asupra grupurilor sociale, dar, în același timp, este, oarecum, obligat să își lase cetățenii să se implice în stat prin angajarea acestora în procesele desfășurate. Contribuția societății are loc, preponderent, în activitățile economice. Instituțiile economice sunt legate de guvernare, astfel prin implicarea indivizilor se creează un acord ”al tuturor celor care pot să se manifeste ca agenți în interiorul acestor procese economice. Agenți în calitate de investitori, agenți în calitate de muncitori, agenți în calitate de patroni, agenți în calitate de sindicate. Toți acești parteneri economici, în măsura în care acceptă jocul economic al libertății, produc un consens care este unu politic.”⁸ Intervenția guvernamentală nu se oprește aici, ci într-o mare măsură se desfășoară și în situațiile ce țin de sfera socială. Însă Foucault este de părere că politica socială fundamentală este creșterea economică⁹, prin acestea considerând că tuturor le este, deopotrivă, permis și accesibil să își mărească veniturile și să își îmbunătățească viața.

Ajungem, deci, la contribuția adusă de către indivizi pentru dezvoltarea unei societăți, o societate care se dorește a fi una durabilă, dar care solicită activitatea grupurilor. În acest caz, li se cere atât celor care guvernează, dar și cei care sunt guvernați să își asume obiective prin care să lucreze pentru binele comun. Dacă din partea celor care guvernează se așteaptă să gestioneze și să reglementeze comportamentul și activitatea guvernaților, celor din urmă le

³ Michel Foucault, *Nașterea biopoliticii*, Cluj, Editura Idea Design & Print, 2007, p. 13.

⁴*Ibidem*, p.14.

⁵*Ibidem* p 291

⁶*Ibidem*, p. 83.

⁷*Ibidem*, p.136.

⁸*Ibidem*, p. 85.

⁹*Ibidem*, p. 143.

este atribuită responsabilitatea de a acționa pentru dezvoltarea societății și a statului, ținând cont de un cadru juridic - impus de legile naționale și internaționale -, dar și de un cadru etic și moral – susținut de valorile pe care o societate le are.

În ceea ce privește responsabilitatea socială, în cele mai multe dintre cazuri, este asociată domeniului de business, corporativ (de unde și de numirea de responsabilitate socială corporativă sau CSR), fiind privit ca un fenomen ce ține de mediul economic, ”homo economicus” fiind indispensabil pentru societatea civilă¹⁰.

Corporațiile au ajuns să influențeze tot mai mult felul în care statele sunt guvernate, având un rol important în bunăstarea comunităților în care își desfășoară activitatea, integrându-se prin diverse programe de dezvoltare, susținere cu privire la drepturile omului și cele ale angajaților, acțiuni filantropice, culturale etc.

Archie B. Carroll definește responsabilitatea socială corporativă (CSR) apelând la 4 categorii, la nivelul cărora acționează, acestea fiind; economic, legislativ, etic și filantropic. Dacă primele două au luat amploare încă de la începuturile conceptului, ultimele două reușesc să capete amploare pe parcurs.¹¹ Pentru palierele economic și legislativ, există deja anumite reglementări în legislațiile naționale și internaționale, însă, pentru celelalte două componente - etică și filantropică-, apar dificultăți, întrucât valorile etice și morale ale unei societăți sunt greu de surprins, fie ele și în coduri morale sau de conduită.

Aceste responsabilități sociale, trecând granițele corporative și fiind aplicate la nivelul unei societăți, impun o responsabilizare a indivizilor, care doresc libertate, dar în același timp, își asumă responsabilitatea pentru acțiunile lor și pentru impactul pe care acestea pot să îl aibă. De aceea, responsabilitatea socială din mediul privat, cel al corporațiilor, ajunge să fie intercalată în mediul public, în politici publice, de la nivel național până la cele de la nivel global, încheșând tot mai multe domenii de acțiune.

Astăzi putem considera responsabilitatea socială ca un fenomen politic, întrucât reușește să atragă tot mai multe arii de interes (management, comunicare, economie, sociologie, drept, științe politice, antropologie etc.) și să aibă o varietate de factori și actori de la nivelul societății, mediului politic, celui academic sau a celui de business, astfel, ajungând să fie o chestiune ce solicită atenția guvernelor. Guvernele naționale operează în sfera politicilor publice, iar politicile de CSR sunt adesea definite ca acțiuni voluntare corporative. Cu toate acestea, din evoluția celor două putem deduce că guvernele promovează și ajută la crearea unui cadru de dezvoltare a responsabilității sociale, adoptând documente, politici și programe naționale, regionale și locale, dar menținând totodată latura voluntară a acestor activități. Responsabilitatea socială în politicile publice este considerată, tot mai des, ca un avantaj pentru afaceri și pentru economie, fiind, prin urmare, o pârghie pentru creștere economică și competitivitate.¹²

Implicații guvernamentale

Ne punem întrebarea de ce adoptă guvernele naționale politici privind responsabilitatea socială, iar primele răspunsuri pe care le pune da sunt că politicile de CSR sunt văzute ca sprijin pentru politicile economice interne sau ca instrument de guvernare pentru a promova competitivitatea internațională în rândul afacerilor interne, ambele explicații scoțând în evidență că politicile de CSR pot ajuta pentru îndeplinirea unor obiective guvernamentale naționale.

¹⁰ *Ibidem*, p. 269.

¹¹ Archie B. Carroll, *The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders*, Business Horizons, July-August 1991, 39-48, p.40.

¹² Steen Valentin, Davis Murillo, *Governmentality and the politics of CSR*, Organizations, Vol. 19(6) 825-843, Sage Journals, pp. 825-826.

Cercetările făcute asupra conceptului de responsabilitate socială corporativă afirmă că această noțiune este construită în jur unui nucleu dublu: pe de o parte întâlnim autoreglementarea și acțiunea voluntară, pe când, pe cealaltă parte apar responsabilizarea și controlul. Conceptul de responsabilizare este legat de guvernarea neo-liberală, vizând indivizii care aspiră către libertate, dar care își asumă acțiunile întreprinse. Fenomenul de CSR se dorește a fi unul corect din punct de vedere moral, însă unul fix prin faptul că, totuși, este gestionat și controlat de cei aflați la putere, dar efectuat de alții, astfel punându-se întrebare pentru bunăstarea cui sunt făcute acțiunile, pentru sine sau pentru ceilalți.¹³ Dacă ne referim la ”arta de a governa”¹⁴ observăm că putem să o definim ca cel mai bun mod de a governa, raportându-ne la practici și strategii pentru guvernare și la o autoritate care își exercită puterea prin a-i governa pe ceilalți, dar care trebuie, totodată, să se autoguverneze, fiind mai degrabă interesată de populație, decât de teritoriu. De aceea, implicarea guvernului, în orice fenomen, în orice activitate care se desfășoară atât în mediul public, cât și cel privat, este necesară pentru a putea reglementa cadrul, acțiunile și actorii angajați în acest proces.

Guvernarea nu se limitează la instituțiile statului sau la puterea politică, aceasta dorindu-se să surprindă comportamentele umane, ca mai apoi să le supună unor acte de autogovernare. Înțelegem că indivizii, nu sunt doar supuși unor legi și reguli, ci sunt activi în propriul lor guvern, prin îndeplinirea unor atribuții ce revin din statutul de cetățean, aceste chestiuni fiind resimțite ca obligații etice sau chiar responsabilizare față de societate.¹⁵ De aici se observă că, în fapt, este o oarecare autonomie în relațiile dintre autoritățile statale, comunitățile sociale și exercitarea puterii. Se reflectă o desprindere față de formele tradiționale de guvernare, de control ierarhic în stat și o înclinare înspre o colaborare cu sectoarele private, o încercare de a atrage indivizii să fie activi în societate și în procesele menite să o dezvolte.

Guvernele naționale au ajuns să introducă, prin intermediul politicilor publice, inițiative de CSR (subvenții, achiziții publice, parteneriate și raportare financiară, precum și inițiative de creștere a transparenței privind plățile fiscale și condițiile de muncă, lanțurile globale de aprovizionare etc.), justificându-și alegerile prin nevoia de creștere a competitivității pe plan internațional și pentru a consolida o politică de simulare a dezvoltării economice și politice, oferindu-i un cadrul politic cu obiective sociale clare. O altă explicație valabilă în acest caz este de asemenea și faptul că firmele se implică în acțiuni de CSR, contribuind în mod direct la producerea bunurilor publice. Astfel, companiile devin actori cu implicații politice pentru a ajuta la anumite reglementări guvernamentale, întrucât sistemele de guvernare nu sunt capabile să rezolve în mod eficient aceste probleme pentru deservirea interesului public.¹⁶

Guvernul¹⁷ este considerat ca cealaltă parte care ajută la reglementarea responsabilității sociale, întrucât poate să stabilească regulile exercițiului. Politicile de CSR și statul (guvernul) par a se situa în sfere total distincte, însă, prin acțiunile în domeniul public, anumite măsuri guvernamentale depășesc limita dintre public și privat, dintre măsuri obligatorii sau voluntare. Deși pornind din mediul privat, al corporațiilor, politicile de CSR au ajuns să fie promovate de guvernele naționale, acestea din urmă încercând să construiască un

¹³ Marjo Siltaoja, Virpi Malin, Miikka Pyykkonen, *‘We are all responsible now’: Governamentality and responsabilized subjects in corporate social responsibility*, Management Learning, 2015, Vol. 46(4) 444-460, Sage Journals, p.445.

¹⁴ Michel Foucault, *Nașterea biopoliticii*, p.12.

¹⁵ McKeen K, *Post-Foucauldian governamentality: what does it offer critical social policy analysis?* Critical Social Policy, 29 (3), ISSN 0261-0183, University of Glasgow, p. 7,

¹⁶ Jette S Knudsen, Dana Brown, *Why governments intervene: Exploring mixed policies on corporate social responsibility*, Public Policy and Administration, 2015, Vol 30 (1), Sage Journal, p. 52.

¹⁷ Termenul de guvern este considerată aici ca având atât sensul de instituție, dar și de practică guvernamentală.

cadru de dezvoltare care să aducă împreună toate grupurile interesate, stakeholderi sau shareholderi. Odată cu dezvoltarea noțiunii de CSR, nu doar autoritățile naționale, ci mai ales cele internaționale doresc ca politicile elaborate să fie introduse în documente strategice, încurajând prin acestea o colaborare, dar și o concurență echitabilă, fiind o pârgie pentru creșterea economică și competitivitate¹⁸, la nivelul oricăror tipuri de organizații, statale sau din mediul de afaceri. Mai mult decât reglementări legislative, în ceea ce privește responsabilitatea socială, se încearcă acționarea prin îndrumări, prin documente cu caracter orientativ și nu obligatoriu, prin recomandări din partea unor organizații sau guverne cu o experiență mai vastă de aplicare a politicilor de responsabilitate socială.

Implicarea guvernului în responsabilitatea socială se considera a fi reprezentată de un parteneriat flexibil între afaceri și stat, dar care are implicații și la nivelul societății. Dacă la nivelul întreprinderilor se discută despre adaptarea la noi reguli de economie globală, programele de CSR ale guvernelor se adresează într-o mare măsură actorilor sociali.

Instrumentele prin care autoritatea guvernamentală își exercită puterea, sunt în acest caz înlocuite parțial de orientări, coduri de conduită, standarde, care pot să nu fie trecute prin filtrul instituțiilor statului, neîncălcând, totuși, legislația națională sau internațională. Aceste mijloace de autoritate sunt discutate și negociate de o serie de agenții statale și interstatale, întreprinderi comerciale, organizații nonprofit sau alte grupuri de interes. Prin urmare, apar noi noțiuni care vin să ajute la înțelegerea proceselor și la rezolvarea conflictelor, astfel de noțiuni fiind ”cooperare multipartită”, ”participare democratică”, ”dialog social”, ”consultarea cu mai multe părți interesate”, facilitându-se accesul spre găsirea unor bune practicii. Ceea ce trebuie menționat este faptul că acest mod de guvernare permite o autoreglementare, dar și că guvernarea a găsit o formă prin care se susține și încurajează actorii sociali să își asume responsabilitatea pentru acțiunile lor.¹⁹ Acesta duce către procesul de guvernare, acolo unde pentru facilitarea unor soluții se lasă cea mai mare putere de control în mâinile celor care sunt cei mai apropiați de aceste probleme.²⁰

Însă chiar dacă se duc negocieri în sensul agendei interne ale guvernelor cu privire la ceea ce vizează responsabilitatea socială, observăm că deciziile de cele mai multe ori se iau în baza factorilor politici. De către mediul guvernamental, responsabilitatea socială este considerată ca un instrument de reglementare pentru atingerea obiectivelor economice, de mediu și sociale, dar odată ce politicile de CSR țintesc și facilitarea competitivității globale a companiilor, atunci acestea trebuie lăsate să răspundă mai multor cerințe, decât nevoilor guvernului. Cercetările arată că întrucât se necesită un proces de descentralizare ce încorporează actori neguvernamentali, se deduce o ipoteză a unui decalaj de guvernare internă ce este soluționat prin guvernare transnațională.²¹

Prin analiza unor noțiuni ce intervin în cadrul procesului de guvernare, se poate înțelege mai bine cum operează guvernele în privința responsabilității sociale. Foucault folosește conceptul de putere, într-un sens pozitiv, întrucât în cadrul relațiilor de putere, se necesită elementul de libertate, ceea ce face ca puterea să poată fi exercitată asupra unor indivizi care conștientizează mijloacele prin care pot să acționeze, să își aleagă tipul de comportament, ca mai apoi să exercite și ei asupra altora, dar în baza capacității de a acționa. Acest lucru este de remarcat întrucât conceptul de guvernare are la baza comportamentul de sine și asupra celorlalți, implicând o serie de actori și creând practicile guvernamentale²², iar

¹⁸Steen Valentin, *op. cit.* p. 826.

¹⁹ Ronen Shamir, *The age of responsabilization: on market-embedded morality*, Economy and Society Volume 37 Number 1 February 2008, pp.6-7.

²⁰*Ibidem*, pp. 1-3.

²¹ Jette S Knudsen, *Op. cit.*, p. 53-55.

²² Steen Valentin, *op. cit.*, p.830.

acțiunile săvârșite de aceștia fiind unele raționale și responsabile și care pot fi reglementat de către ei înșiși.

O analiză a guvernării reflectă faptul că forțele morale prin care ne sunt sporite capacitățile noastre de a ne guverna pe noi și pe ceilalți sunt cele care fac autoguvernarea să fie una corectă și mai mult decât atât, ca indivizii să resimtă libertatea și autodeterminarea prin care să acționeze.²³

Responsabilitatea socială poate fi considerată o formă de guvernare, însă nu i se poate atribui o autoritate suverană. Totuși, ea face să concluzioneze autorități publice cu corporații pentru a găsi măsuri eficiente de dezvoltare de produse și servicii care să poată fi încadrate ca responsabile.²⁴ Guvernul limitează activitatea considerată responsabilă social, însă dorește să fie un promotor ce încurajează libertatea de acțiune și dezvoltarea economică din cadrul mediului de afaceri și din cadrul societăților.

Programele de guvernare sunt construite în baza unor strategii și planuri de acțiune specifice, dar aceste programe sunt dependente de capacitatea puterii politice și a autorităților de a atrage și mobiliza diverși agenți externi ce sunt deținători de resurse. Aceste resurse, care gestionate echitabil, se concretizează în factori ce influențează dezvoltarea durabilă. În acest sens, un parteneriat între public și privat, unde există un punct de autoreglementare, de responsabilitate față de acțiuni și efectele lor, ajunge să fie necesar pentru o colaborare eficientă.

Procesul de responsabilizare

Responsabilitatea socială, fiind considerată o nouă tendință, este uneori asociată cu o nouă formă de guvernare, operând prin anumite mecanisme. Unul dintre aceste mecanisme este ”responsabilizarea”.

Dacă inițial responsabilitatea socială a fost adusă în atenția publicurilor în vederea descrierii unor acțiuni întreprinse cu privire la contribuția adusă la bunăstarea socială și de mediu, la creșterea economică sau la susținerea dezvoltării durabile și se axa pe concepte provenite din sfera economică, se dezvoltă rapid, încheșând cât mai multe politici ce privesc totalitatea unei populații, de la sănătate și igienă, la salarii, asigurări sociale sau ocuparea forței de muncă, la securitate și siguranță etc.

Plecând de la mediul de afaceri, politicile de CSR pătrund rapid în comunitate prin activități filantropice, însă diferențele dintre mediile de proveniență și cele de acțiune creează percepții diverse, implicația guvernamentală fiind necesar.

În viziunea lui Foucault, etica e un fenomen ce se desfășoară în două arii distincte, una vizează adaptarea la reguli și coduri morale generale, iar cealaltă acțiunile voluntare ale persoanei. De aici, vedem că ne putem referi la etică în condițiile în care un individ este liber să gândească și să acționeze fără să fie nevoit să țină cont de factori externi. Cele două concepte de etică și responsabilitate vedem că depind de alegeri, libertate, dar și de relaționarea cu ceilalți. Așadar, indivizii trebuie să dispună de îndeplinirea maximă a responsabilității lor pentru a putea genera bunăstare, pentru ei și pentru ceilalți, prin mijloace morale. Libertatea de care menționam mai sus, nu poate fi absolută, căci intervine autoritatea prin drepturile umane și etice. Pentru ca o persoană să poată să conștientizeze acțiunea morală și ceea ce responsabilitatea presupune, ea are nevoie de un spațiu în care să se desfășoare și în care să nu fie limitată de anumite lucruri deja concepute. Politica de CSR presupune cunoașterea puterii fiecărui membru a unei organizații, astfel încât aceștia să poată acționa cât mai aproape de ceea ce își doresc să obțină, aici fiind vorba de bunăstarea personală și a

²³ McKeen K, *op.cit.*, p.10.

²⁴ Steen Valentin, *op. cit.*, p.831.

celorlalți.²⁵ Astfel, o persoană nu poate să acționeze fără să țină cont de ceilalți indivizi cu care intră în contact și este tentat să interacționeze, să cunoască, iar mai apoi să lucreze împreună pentru bunăstarea reciprocă. În anumite state, programele de sporire a bunăstării au fost corelate cu dorința beneficiarilor de a împărți responsabilitatea pentru a-și îmbunătăți propriile capacități de câștig.

Responsabilizarea de care ne propunem să discutăm, își îndeplinește rolul la nivelul actorilor individuali, schițând noi roluri (angajați, beneficiari sociali, manageri, funcționari publici, cetățeni, consumatori etc.), care vor da funcționalitate sarcinii de autoreglementare, acționând nu doar la nivelul instituțiilor, ci și la cel al companiilor sau chiar al organizațiilor non-profit.

Deci, o definiție a noțiunii de "responsabilizare" dată de Shamir reflectă că reprezintă "așteptarea și asumarea capacităților morale reflexive ale diferiților actori sociali, este legătura practică care leagă schema ideală tipică de guvernare cu practicile actuale de pe teren. Responsabilitate spre deosebire de simpla respectare a regulilor, presupune grija pentru îndatoririle cuiva și pentru aplicarea necoercitivă a anumitor valori ca o motivație rădăcină pentru acțiune... Responsabilizarea neo-liberală este unică prin faptul că își asumă o agenție morală care este în concordanță cu tendințele atribuite actorilor economico-raționali: subiecți autonomi, autodeterminați și auto-susținuți a căror calitate morală se bazează pe faptul că acestea evaluează rațional costurile și beneficiile unui anumit act, spre deosebire de alte acte alternative. Deoarece alegerea opțiunilor de acțiune este, așa cum o va avea noțiunea neoliberală de raționalitate, exprimarea voinței libere pe baza unei decizii auto-determinate, consecințele."²⁶

Tacticile de responsabilizare din partea guvernelor se concretizează și în măsuri de acțiune pentru binele comun, nu prin organe ale statului precum poliția, instanțele etc., ci prin influențarea indivizilor din stat să acționeze în baza sentimentului de responsabilitate. Se creează o categorie de "cetățeni activi", ce își vor primi sarcini în diferite sectoare. Responsabilizarea guvernamentală nu se oprește aici, prin implicarea doar a cetățenilor, ci se dorește și implicarea la nivel instituțional, la nivelul întreprinderilor și a organizațiilor, scopul final fiind de a-și asuma anumite obligații socio-morale. "Sarcinile socio-morale generalizate ale guvernelor, concepute de raționalitatea pieței ca pachete de "bunuri de consum", care trebuie eliberate în conformitate cu principiile cost-beneficiu, managementul riscului și durabilitate, determină o dispoziție guvernamentală de a responsabiliza entitățile de pe piață să asumați unele dintre aceste sarcini. Grupurile de consumatori, organizațiile neguvernamentale pentru drepturile omului și organizațiile neguvernamentale care se confruntă deseori cu procese de responsabilitate au început să preseze pentru performanțe de piață responsabile și să vizeze corporațiile cu o putere politică, pentru guverne. În consecință, multe corporații și asociații de afaceri pretind acum că au fost responsabile din punct de vedere social"²⁷. Ajungând în acest punct, se cere valorificare acestei gândiri introdusă în societate, în mediul public și cel privat, prin adoptarea unor politici publice, în susținerea cărora să fie implicați, în sensul colaborării, toți actorii ce derivă din sferile mai sus menționate în vedere unui beneficiu colectiv.

Prin urmare, responsabilizarea tuturor organismelor publice și private se concretizează într-un set de practici, lăsând deschisă opțiunea unei autoreglementări, acestea "se bazează cu succes pe noțiunea de datorie morală în raționalitatea pieței: a face bine este bun pentru afaceri, iar corporația responsabilă devine astfel imediat o autoritate morală."²⁸ Guvernarea

²⁵Marjo Silatoja, *Op. cit.*, pp.449-456.

²⁶ Ronen Shamir, *Op. cit.*, pp7-8.

²⁷*Ibidem*, pp. 8-9.

²⁸ *Ibidem*, pp.13.

este, în acest caz, desfășurată prin mai multe autorități care au un plan de acțiune și care nu uită să își asume și calitatea morală în punerea în practică acestuia.

În loc de concluzii

Cercetările asupra motivelor implicării guvernelor în politicile de CSR au scos în evidență că instituțiile politice și economice naționale privesc aceste politici publice ca un mod prin care ele și alți actori nonstatali pot derula programe și acțiuni specifice dezvoltării bunăstării. Constatarea la care se ajunge este că se solicită, în mare măsură, implicarea a sectoarelor cheie dintr-un anumit stat pentru ca politicile de responsabilitate socială adoptate de către guvernele naționale să corespundă cu cerințele din aria respectivă. Studiile au fost concentrate pe modul în care guvernele naționale se implică în modelarea politicilor guvernamentale cu privire la responsabilitatea socială. Guvernele trebuie să treacă dincolo de sfera lor de activitate, prin contactul cu alte entități diverse să poată elabora politici mai ample și care să țină cont de nevoile tuturor. Instituțiile și programele guvernamentale au o putere suficient de mare încât să poată modela societatea, iar pe de altă parte să influențeze percepția asupra politicilor și acțiunilor de responsabilitate socială²⁹, astfel rolul statului, a guvernelor naționale ar putea fi considerat, din punctele respective de vedere, ca fiind unul mai mare, decât cel al altor actori.

Implicația guvernării prin responsabilizare face ca restructurarea autorității să faciliteze responsabilizarea entităților economice din cadrul pieței de a-și asuma îndatoririle morale și de bunăstare care au fost atribuite odată societății civile și entităților guvernamentale, iar motivul pentru care mediul de afaceri este interesat de acest concept este pentru că îndatoririle morale ale corporațiilor pot fi cel mai bine realizate atunci când sunt permise să funcționeze pe baza inițiativelor voluntare, mai degrabă decât prin reglementări de stat sau prin lege internațională.³⁰ Se apreciază că actorii economici, în afara discuțiilor cu privire la problematica responsabilității sociale corporative, nu interacționează și nu gestionează relația cu autoritățile publice și cu societatea în ansamblul ei pentru o dezvoltare sustenabilă și a unei guvernări echitabile. Deci, putem să luăm în calcul că pe lângă avantajele politicilor de CSR asupra mediului privat, public și comunitate, este un lian de ”corespondență a responsabilității sociale într-un mediu comun de protecție a priorităților.”³¹

Wilhem Ropke propune organizarea unui cadru politic și moral, ”capabil să se mențină deasupra diferitelor grupuri concurențiale și diferitelor întreprinderi aflate în concurență cu altele. Trebuie ca acest cadru politic și moral să asigure existența unei ”comunități nedezagregate” și să garanteze, în sfârșit, o cooperare între niște oameni ”înrădăcinați din punct de vedere natural și integrați din punct de vedere social”.³² Societatea apare ca țel și condiție și presupune diverse acțiuni pentru nu doar pentru o întemeiere corectă, ci mai ales pentru o dezvoltare durabilă.

Intervenția guvernelor în politicile de responsabilitate socială alături de întreprinderi și societatea civilă este pentru a putea aborda cât mai multe din interesele din plan intern și extern, aceste interese urmând să fie transpuse în politici publice. Mecanismul de responsabilizare ocupă un loc deosebit în viața indivizilor, indiferent în ce categorii de interese sau grupuri se împart mai apoi. Dacă prin legi sunt obligați să acționeze într-un anumit mod, sunt limitați de către o putere, prin responsabilizarea, indivizii, deși autonomi în luarea deciziilor și hotărând în baza capacităților lor proprii, acționează moral și rațional, asumându-și faptele și răpuzând consecințelor determinate.

²⁹ Jette S Knudsen, Dana Brown, *op. cit.*, pp 55-68.

³⁰ *Ibidem*, pp. 10-11

³¹ Dumitru Borșun, *Responsabilitate Socială corporativă de la relații publice la dezvoltare durabilă*, București, Editura Tritonic, 2011, p. 374-375.

³² Michel Foucault, *Nasterea biopoliticii*, p 222 .

BIBLIOGRAPHY

1. Borșun, Dumitru, *Responsabilitate socială corporativă de la relații publice la dezvoltare durabilă*, București, Editura Tritonic, 2011
2. Crișan, Camelia, *Corporațiile și societatea, responsabilitate socială corporativă între act voluntar și obligație*, București, Editura Tritonic, 2013
3. Foucault, Michel, *Guvernarea de sine și guvernarea celorlalți*, Cluj-Napoca, Editura Idea Design & Print, 2013
4. Foucault, Michel, *Nașterea biopoliticii*, Cluj-Napoca, Editura Idea Design & Print, 2007
5. Foucault, Michel, *Trebuie să apărăm societatea*, Cluj-Napoca, Editura Idea Design&Print, 2009
6. Mihali, Ciprian, *Uzuri ale filosofiei*, Cluj-Napoca, Editura Idea Design&Print, 2006
7. Carroll, Archie B., *The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders*, Business Horizons, July-August 1991, 39-48.
8. Knudsen, Jette, Brown, Dana, *Why governments intervene: Exploring mixed policies on corporate social responsibility*, Public Policy and Administration, 2015, Vol 30 (1), 51-72, Sage Journal
9. McKeen K, *Post-Foucauldian governmentality: what does it offer critical social policy analysis?* Critical Social Policy, 29 (3), ISSN 0261-0183, University of Glasgow
10. Shamir, Ronen, *The age of responsabilization: on market-embedded morality*, Economy and Society Volume 37 Number 1 February 2008
11. Siltaoja, Marjo, Malin, Virpi, Pyykkonen, Miikka, *'We are all responsible now': Governmentality and responsabilized subjects in corporate social responsibility*, Management Learning, 2015, Vol. 46(4) 444-460, Sage Journals.
12. Steen, Valentin, Davis, Murillo, *Governmentality and the politics of CSR*, Organizations, Vol. 19(6) 825-843, Sage Journals
13. <http://www.michel-foucault.com/concepts/>